

De voorjaarsvergadering van de Vereniging voor Nederlandse Kerkgeschiedenis wordt **op zaterdag 17 maart 2018** gehouden te Amsterdam (PThU-zaal (1E-24), Vrije Universiteit, De Boelelaan 1105). Het inhoudelijke gedeelte van deze bijeenkomst is gewijd aan

De kerken en de omroepen

In drie lezingen van dr. Arnold Smeets, drs. Jan Dirk Snel en drs. Wim Berkelaar wordt de geschiedenis van de kerken en de omroepen aan de orde gesteld. Daarna kunt u deelnemen aan een stadswandeling rond het Valeriusplein, met als thema 'Protestants Amsterdam tussen 1925 en 1965' onder leiding van dr. Gert van Klinken. De bijeenkomst is georganiseerd in samenwerking met het Historisch Documentatiecentrum voor het Nederlands Protestantisme (1800-heden).

Programma

10.00 *Ontvangst (met koffie en thee)*

10.15 Jaarvergadering van de Vereniging voor Nederlandse Kerkgeschiedenis

10.45 Dr. Arnold Smeets: Het schone, het goede en het roomsche ware. Luisteraars, programmamakers en 'hun' Katholieke Radio Omroep

11.25 Drs. Jan Dirk Snel: De omroep, de hervormden en de verzuiling, 1924-2004

12.15 *Lunch*

13.00 Drs. Wim Berkelaar: Traditioneel of ruim geloven? De NCRV en de verwereldlijking vanaf de jaren zestig

13.40 Dr. Gert van Klinken, rondleiding: Rond het Valeriusplein.
Protestants Amsterdam tussen 1925 en 1965

15.00 *Einde*

Dr. Arnold Smeets: In mei 1938 werd de nieuwe KRO studio aan de Emmastraat in Hilversum geopend. Prominent op de voorgevel boven de hoofdingang waren drie bas-reliëfs aangebracht voorstellende het Ware, het Goede en het Schone. Het kunstwerk kan beschouwd worden als een programma, taakstelling en opdracht. Voor de oprichter van de KRO, de dominicaan Perquin, was de radio een uitbreiding en voltooiing van het apostolaat. Het was vanzelfsprekend dat de katholieke kerk en de roomse geloofstraditie borg stonden voor precies het schone, ware en goede in de programma's. Technici en programmamakers zullen het beaamd hebben én wisten dus wat hen te doen stond. Voor latere generaties zal de tijdgeest de betekenis van het kunstwerk anders doen kleuren. Bovendien, niet alleen de roomse identiteit maar ook de eigenheid van de het vak bleek een factor van betekenis. De eigen dynamiek van de creatieve en journalistieke professionaliteit levert een heel eigen verstaan op van wat schoon, goed en waar is. Een verkenning van het spanningsveld tussen de intentie van de omroepvereniging en de professionaliteit van de programmamakers, met als achterliggende vraag of een identiteitsgebonden omroep nog wel van deze tijd is.

Arnold Smeets is docent aan de Tilburg School of Catholic Theology.

Drs. Jan Dirk Snel: Toen minister van waterstaat mr. P.J. Reymer in 1930 de vier omroepen AVRO, KRO, NCRV en VARA evenveel zendtijd toekende, kwamen dertien hervormde predikanten uit Amsterdam, medewerkers aan de morgenwijdingen van de AVRO, met een verontwaardigde verklaring. Ze beschouwden het ministeriële besluit als een 'droevig symptoom van de verwording van ons nationale leven.' In hun ogen had de regering 'ten koste van het eerlijk bezit van een nationaal-gezonden Omroep' – de AVRO dus – aan 'de revolutionaire propaganda' – daarmee bedoelden ze uiteraard de VARA – evenveel zendtijd geschonken. Dat was een kwestie van onrecht en dat moest hersteld worden. Het zou niet gebeuren. Gereformeerden hadden de NCRV, katholieken de KRO, maar hervormden hoorden overal en nergens bij. Verzuilde subculturen verzwakten de vanouds hervormde dominante cultuur. Van een eigen hervormde omroep zou nooit iets komen. Vijftig jaar na het protest van de Amsterdamse

hervormde dominees werd de secretaris-generaal van de Nederlandse Hervormde Kerk voorzitter van de VARA.

Jan Dirk Snel is historicus en werkzaam als freelance publicist, redacteur en vertaler.

Drs. Wim Berkelaar: In 1964 bestond de NCRV veertig jaar en dat werd groots gevierd in Musis Sacrum in Arnhem. De zuil NCRV leek nog fier overeind te staan, maar dat de schijn bedroog bleek al snel. Midden jaren zestig was er in de achterban van de omroep gemor over de koers van de omroep, die het christelijk geluid te weinig geprononceerd wilde laten horen. Er kwamen programmamakers- en directeuren aan het roer die zich afzetten tegen de populaire gezangen van de evangelist Johannes de Heer. Een nieuwe generatie programmamakers wilde verslag doen van wat in die jaren aan onder meer popmuziek, literatuur en moderne theologie opkwam. De onvrede leidde in 1967 tot de oprichting van de Evangelische Omroep. Van de verwachte leegloop van de NCRV kwam (nog) niets terecht. Integendeel, veel NCRV-leden bleven de omroep trouw en werden tientjeslid van de EO. De NCRV ging door op de ingeslagen weg en liet veel dominees en theologen (Okke Jager, Nico ter Linden, C.J. den Heyer) aan het woord die voor de achterban uitliepen maar die tegelijkertijd uitdrukking gaven aan de twijfels die er bij de nog kerkgaande goegemeente leefden. Het NCRV-bestuur reageerde wisselend op de ingezette koers. Sommige voorzitters konden daar beter mee leven dan andere. De achterban bleef al die tijd wat dubbelhartig. Zoals binnen de NCRV wel verzucht werd: de leden kijken graag naar programma's van de VARA, TROS en AVRO maar er werd 'ach en wee' geroepen als de NCRV de programma's uitzond. Met de professionalisering van Hilversum, dat wil zeggen: met de verschuiving van de macht van de omroepen naar de NOS kreeg het NCRV-bestuur een alibi in handen waarmee ze zich kon verweren tegen het verwijt steeds meer te verwereldlijken en steeds minder aan het christendom te doen: de macht van de omroepbestuurders was intussen immers drastisch afgenomen.

Wim Berkelaar is als historicus werkzaam bij het Historisch Documentatiecentrum voor het Nederlands protestantisme aan de Vrije Universiteit.

Kosten (inclusief lunch): leden: 5 euro, niet-leden 10 euro, ter plekke te voldoen. Meer informatie is te vinden op vnkonline.nl. **Aanmelden voor 10 maart** bij de secretaris van de VNK, drs. Christiaan Ravensbergen (kerkgeschiedenis@gmail.com of 06-38545779).